

STATSMINISTER ODVAR NORDLI'S FOREDRAG VED NORDKALOTT-KONFERANSEN I TORNEA 13. AUGUST 1976

Samarbeidet mellom Finland, Norge og Sverige på Nordkalotten er ikke en oppgave som utelukkende springer ut av det nære naboforhold i områdene nord for Polarsirkelen. Nordkalott-områdene er først og fremst deler av de tre land. Det nordiske samarbeid mellom de tre landområdene i nord bestemmes først og fremst av at disse områdene innenfor de enkelte regjeringers myndighet tilpasses den samlede nasjonale og internasjonale politikk i hvert av medlemslandene.

Slik er det også med det generelle nordiske samarbeid. Det må ta utgangspunkt i de viktigste politiske forutsetninger i hvert av medlemslandene. Blant disse forutsetningene finner vi at de fem nordiske landene har valgt i alt fire ulike løsninger til sine viktigste internasjonale sikkerhetspolitiske og handelspolitiske orienteringer. Det er bare Island og Norge som har samme slags medlemskap i de viktigste organisasjoner på disse områdene. Hvert av de andre tre nordiske land har ulike kombinasjoner av medlemskap og medvirkning i dette internasjonale samarbeidet.

Under andre forhold ville man trodd det var vanskelig eller umulig for fem land med så ulike internasjonale tilknytninger å utvikle noe nært samarbeid. Men i Norden har vi dette forhold, som for mange kan se ut som et paradoks men som for oss selv synes naturlig og rimelig. Etter at vi som en grunnleggende betingelse for vårt samarbeid har

anerkjent hvert enkelt lands naturlige behov og ønske for sin spesielle løsning i det større internasjonale samarbeid, sitter vi likevel igjen med en lang rekke meget store og viktige samarbeidsoppgaver. De har sammenheng med vårt nære naboskap, vår felles historie og den likhet vi har i grunnleggende politiske, sosiale og økonomiske forhold i våre land.

Det har vært dårlige tider for det organiserte nordiske samarbeid når man har prøvd å overse at medlemslandene har ulike grunnleggende behov for sine internasjonale orienteringer. Det har også gått dårlig når vi har prøvd å ta store skritt framover. Det er når vi har prøvd å etablere mer omfattende organisert samarbeid innenfor sikkerhetspolitikk eller handelspolitikk at vi ikke har lyktes. Når slike forsøk har slått feil er det ikke fordi de nordiske land ikke står nær hverandre og har gode forbindelser og forhold seg imellom. Forsøkene har slått feil fordi vi av og til har oversett at historisk utvikling, geografiske plasseringer og andre forhold har skapt ulike grunnleggende behov for internasjonalt samarbeid. Men denne ulikhet betyr ikke at det bare er mindre viktige oppgaver som gjenstår for det nordiske samarbeidet. Når man foretar en samlet vurdering av alle de samarbeidstiltak som er i gang mellom de nordiske land vil vi finne at det er få eksempler i verden på et nærmere og tettere samarbeid mellom fem suverene nabostater enn det vi kan vise til i Norden.

Vi finner en meget sterkt utviklet arbeidsdeling landene imellom. Både for innførsel og utførsel er Norden blitt et stadig viktigere marked for hvert av de nordiske land. Dette betyr at økonomien i de fem landene blir vevd sterkere sammen,

og gir oss en kombinasjon av økonomiske fordeler og sterkere avhengighet av hverandre.

Vi har en meget lang rekke mindre og større enkelttiltak innenfor de aller fleste grener av offentlig forvaltning hvor det er innarbeidet spesielle samarbeidsforhold mellom nordiske land, eller en høy grad av samordning slik at vi hver for oss løser oppgaver i en større sammenheng. Lenge før noen større gruppe av andre europeiske land fant å kunne slå inn på den veien, opphevet vi all passtvang for reiser innen Norden. Likeledes var vi banebrytende når vi etablerte det felles nordiske arbeidsmarked. Store deler av vår lovgivning er i de senere årtier blitt samordnet slik at mange av de viktige lovbestemmelser som regulerer livet i hvert enkelt land er nokså ensartet i Norden. I forbindelse med mange internasjonale konferanser m.v., særlig innenfor De Forente Nasjoner, er det en nær samordning og rådslagning mellom nordiske land, og man er vant til i disse internasjonale forsamlinger at de nordiske land opptrer som en enhet.

Politiske ledere og embetsmenn innen alle fagområder har direkte personlige forbindelser til sine kolleger i de andre nordiske land, og underbygger på den måten med personlige bånd de formelle samarbeidsordninger som er i kraft.

Vi finner det samme på alle samfunnslivets områder, også utenfor det som står under regjeringenes innflytelse. Innen næringslivet er det en lang rekke økonomiske samarbeidstiltak. Våre store organisasjoner i fagbevegelsen og på andre områder har bygd ut sine nære nordiske kontakter. Det samme gjelder innen forskning og undervisning, i de fleste yrkesorganisasjoner, og det gjelder den direkte person-

lige kontakt som følger av at folk i hvert av de nordiske land reiser mer til hverandre enn til land utenfor kretsen.

Det er i dette store og brokete mønster av pragmatisk samarbeid på det mellomstatlige planet, i kulturelt, språklig og politisk naboskap og i stadig nærmere kontakt mennesker imellom, at vi finner styrken og berettigelsen og framtida til det nordiske samarbeid.

Utenom det organiserte samarbeid statene imellom som skjer utenfor Nordisk Råd, er det først og fremst foreningen Norden som på det ikke-statlige plan har betydd mest for å holde varmen og drivkraften oppe i det nordiske samarbeidet.

Før jeg kommer inn på noen av de spørsmål som er mer spesielt knyttet til Nordkalotten, vil jeg gjerne gi en merknad til det generelle nordiske samarbeid, og forholdet til de nordiske landenes andre internasjonale engasjementer. Jeg tror at et regionalt samarbeid slik det har utviklet seg i Norden, og slik det i dag eksisterer som en livskraftig, aktiv organisme, har en nyttig funksjon i verdenssamfunnet.

Jeg vil ikke bruke uttrykket "brobygger", fordi vi fra nordiske lands side tidligere har resignert overfor denne oppgaven i verdenspolitikken. Men vi kan bidra til å slipe av kanter i de enkelte internasjonale organisasjoners og stormakters forhold til andre. Vi kan lettere gjøre andres holdninger kjent og forståelige. Vi kan også ved vårt eget eksempel vise at ikke bare en fredelig sameksistens, men et fredelig nært samarbeid kan utvikles selv om vi velger ulike orienteringer i viktige internasjonale spørsmål.

Nordkalott-områdene innen hvert av de tre land har ikke bare det til felles at de har lange felles grenser til hverandre. De har heller ikke bare det til felles at de om vinteren savner sollyset, mens de om sommeren kan nyde både sollyset og myggsvermene. Nordkalott-områdene har også det til felles at de har ligget tilbake i den alminnelige økonomiske og sosiale utvikling. På grunn av store avstander til de sentrale deler av landene, og fordi tilgangen av naturressurser er ensidig, og bosettingen spredt, har det vært vanskelig å sikre disse landsdelene en utvikling parallell med hva vi har lyktes å få til i våre mer sentrale landsdeler. Men med den moderne distriktsutbyggingspolitikken som drives i alle tre land er vi i ferd med å rette opp dette forholdet.

Det gjelder ikke bare utbygging av industri og andre moderne næringer. Det gjelder også utdanning, helsestell, kulturelle aktiviteter m.v.

Selvom denne konferansen i stor monn kommer til å konsentrere seg om de kulturpolitiske sider ved samarbeidet i nord, skal jeg først og fremst si noen ord om noen av de muligheter vi i dag kanskje kan ane når det gjelder en sterkere økonomisk utvikling av Nordkalotten.

Et regionalt samarbeid slik det har utviklet seg i Norden, på tvers av andre og mer omfattende mellomfolkelige samarbeidsorganer og blokker, kan i framtida by på store muligheter. Små nasjoner må også i framtida på sitt eget grunnlag spille med i større internasjonal sammenheng - og ha mulighet til selv å forme sin samfunnsutvikling.

En vesentlig side ved dette har med ressurstillgang og ressursbruk å gjøre.

Med den økende knapphet på mange naturressurser som vi vel på lengre sikt må se i øynene, er det viktig at vi her vurderer mulighetene som ligger nettopp i et regionalt nordisk samarbeid.

Energikilder er en av de viktigste og for tiden mest interessante naturressurser. Norge er her i en interessant situasjon, og en situasjon som bærer sterke utfordringer i seg. De nye ressurser utenfor vår kyst vil bety svært mye i Norges energibalanse og i Norges utenriksøkonomi. På samme måte som andre naturressurser har gitt andre land en viktig stimulans i deres økonomiske utvikling, er det noe liknende vi nå står overfor i Norge.

Foreløpig har det ikke vært noe overskudd å disponere. Det er første gang i år at oljeutvinningen i den norske del av Nordsjøen dekker vårt eget hjemmeforbruk. I årene som kommer vil vi etter hvert opparbeide til dels store eksportoverskudd. Når det statlige norske selskapet Statoil etter hvert kommer sterkere inn i produksjonsfasen, vil det kvantum som disponeres av norske myndigheter, bli større.

Utviklingen vil gå gradvis i årene som kommer. Den vil gi oss tid til de nærmere drøftinger også på nordisk plan av hvordan et samarbeid kan utvikles, hvor forsyninger av olje eller kraft fra den norske kontinentalsokkel kan bli et element, og hvordan andre faktorer vil kunne utgjøre de resterende elementer i et gjensidig samarbeid om energi og industriutvikling.

Etter hvert som tilgangen av olje og gass er avklart, er Norge beredt til drøftinger med andre nordiske land om et slikt gjensidig samarbeid.

Regjeringen har i år besluttet å sette i verk prøveboring etter olje og gass også utenfor kysten av Nord-Norge. Boringene vil begynne sommeren 1978.

Men selv om en borerigg stikker et bor i jordskorpen, er det langt fra sikkert at den vil påvise olje. På den norske kontinentalsokkel i Nordsjøen måtte man bore mer enn 30 hull før det ble gjort et drivverdig funn. En serie nye boringstillatelser i Nordsjøen som ble tildelt for et par år siden har hittil bare gitt negative resultater.

For å vinne erfaringer er det foreslått at aktiviteten utenfor Nord-Norge skal starte ganske forsiktig og bare drives sommerhalvåret. Det kan derfor lett ta mange år før det gjøres drivverdige funn, spesielt fordi et funn i dette området må være relativt stort for å være lønnsomt.

Etter at et eventuelt funn er gjort, regnes utviklingsfasen å ta fra 5 til 8 år, slik at man må regne ti år fra en blokk tildeles til produksjonen starter dersom blokken i det hele tatt inneholder noe.

Disse tidsperspektiver tyder på at det neppe kan bli noen vesentlig produksjon fra kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge før tidligst i 1990. Og selv om geologene mener at utsiktene er lovende, har geologer tatt feil før. Det kan ikke sies for ofte at oljeleting er risikofyllt, og sjansene er store for at man ikke finner drivverdige funn.

Når det gjelder transport av olje fra forekomster under havbunnen har man i dag 2 transportmuligheter. Oljen kan enten føres i land med en rørledning eller lastes direkte ombord i tankskip ute på feltet.

For funn som enten inneholder bare naturgass eller både olje som gass i samme felt, vil gassen dersom den skal utnytted, måtte føres til land med en rørledning. Gassen vil måtte transporteres videre fra ilandføringsstedet til forbrukerstedet enten ved en rørledning eller i nedkjølt tilstand i spesialbygde tankskip. Begge disse transportformene krever enorme investeringer og betydelige gasskvanta for å bli lønnsomt.

I felter som inneholder såvel olje som gass, forekommer ofte betydelige mengder våtgass. Denne våtgassen er et meget interessant råstoff for bruk i petrokjemisk industri. Norge har i dag under bygging større anlegg nær Oslofjorden for slik videreforedling av våtgass. Dette gir råstoff til plast-industrien og annen kjemisk industri.

På et møte i Gøteborg i januar 1975 i Nordisk minister-råd ble industriministrene i de nordiske land enige om å be Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk i Nordisk Råd om bl.a. å klarlegge bruken av naturgass i Nordkalott-området. Denne utredningen bygger på en hypotese om at det fins naturgass på den norske kontinentalsokkel i nord. Komiteéns utredning forelå tidlig i vår. Utredningen (Nordisk utredningsserie 1976:1) konkluderer med at de mengder naturgass som kan tenkes anvendt i Nordkalott-området, er beskjedne. En ilandføring av gass med etablering av et rørledningsnett for gass med henblikk på bare å forsyne markedene i Nordkalott-området ansees i utredningen ikke å være realistisk. Gjøres

der derimot meget betydelige funn av gass utenfor kysten av Nord-Norge, vil det kunne være en mulig, men sannsynligvis meget kostbar løsning, å føre gass i rørledning over land til forbrukssteder i den sydlige del av Skandinavia og eventuelt til Kontinentet. I en slik sammenheng vil en antakelig kunne benytte mindre mengder av naturgassen til industrielt formål i Nordkalott-området. Alternativet med nedkjøling av naturgassen med sikte på en videretransport med skip vil neppe gi grunnlag for industriell anvendelse i dette området utenfor den umiddelbare nærhet av ilandføringsstedet.

Perspektivene for utnyttning av olje og gass i nord strekker seg utover mot år 2000. I dette perspektiv har vi flere muligheter. Geografien er det vel neppe stort å gjøre ved. Men ellers kan situasjonen endres betydelig. Vi kan, om vi ønsker det, skape supplement til de alternativer som synes mulige i dag.

I første rekke er det skaping av ny industriell virksomhet i dette området som byr på de største muligheter for utnyttelse av disse ressurser. Blant de innvendinger man i dag finner mot slike planer, er de lange transportavstander industrielle produkter fra Nordkalotten blir påført. Jeg tror ganske bestemt at den utvikling vi har erfart på transportområdet til nå, innen overskuelig framtid vil redusere betydningen av dette argument. Legger man opp til en høy grad av videreforedling av produktene, vil dessuten transportkostnadene bli av mindre betydning.

Det kunne tenkes en rekke industrielle aktiviteter, men i første rekke ville det dreie seg om petrokjemisk industri. Vi vet at behovet for ytterligere kapasitet innen denne in-

dustrigren vil oppstå i våre nordiske land allerede på 1980-tallet.

Det er ikke utenkelig at man i tilknytning til petrokjemisk virksomhet bygger opp en tilknyttet kjemisk industri. Slike industrikomplekser har selvfølgelig sine ulemper. Disse vil kunne reduseres betraktelig, i hvert fall de man kjenner til på forhånd. Fordelene ved et samarbeid er mange. Utenom de rent foretaksøkonomiske kan nevnes bedre miljøbeskyttelse og lavere fellesutgifter til infrastrukturelle investeringer. Det kan bli aktuelt med f.eks. metanolproduksjon, framstilling av proteiner og ammoniakk.

For metanolens vedkommende vil det i tillegg til det tradisjonelle marked, innsatsvarer i treforedlingsindustrien, på sikt kunne tenkes nye avsetningsmuligheter. Jeg vil ikke utelukke at man finner fram til teknisk-økonomiske løsninger for anvendelse av metanol, f.eks. som drivstoff til forbrenningsmotorer. Andre muligheter på lang sikt er metanol som basis for produksjon av proteiner til dyrefôr, med de perspektiver det åpner, ikke bare for de nordiske land, men for verden som helhet.

Ammoniakk gir forskjellige typer kunstgjødsel. Behovet for dette vil neppe avta i årene framover.

Gass til framstilling av elektrisk kraft og i jernsvampproduksjon er også anvendelsesmuligheter som man ikke bør stille seg fremmed overfor.

Dette er prosjekter hvor det skulle ligge til rette for et naturlig samarbeid mellom de nordiske land på Nordkalotten. De kan bli kjernen i en industriell videreutvikling av området.

Nordkalotten vil således, om våre forhåpninger innfris, kunne framstå som et område hvor industrivirksomhet skaper en trygg ryggrad i et allsidig samfunn.

Det nordiske arbeidsmarked har åpnet for større muligheter for arbeidstakere i de nordiske land til å finne et arbeid og et yrke de ønsker. Men det er kanskje på enkelte hold man har funnet at det åpne arbeidsmarked har gitt noe for mye av en enveistrafikk. Vi ser at det er en mulighet for at dette også kan skje ved utnyttning av oljeforekomster i Norge, kanskje særlig i nord. For å dempe slike virkninger av en stor virksomhet i et av landene vil det trolig være ønskelig, ved hjelp av investeringsmidler og kanskje ved medvirkning fra den nordiske investeringsbank, å skape muligheter for større balanse mellom de enkelte land. Det vil i sannhet være en god distriktsutbyggingspolitikk over landegrensene hvis man med basis i eventuelle olje- eller gassforekomster utenfor den nord-norske kyst kan medvirke til å skape et noe mer allsidig næringsliv på Nordkalotten. Men dette vil være et ansvar som samtlige involverte land må ta på seg.

Perspektivene langs noen av disse linjer reiser den utfordring å kunne utvikle de svakeste områder i nordisk sammenheng til betydelige industrielle tyngdepunkt i framtida. Disse utfordringer kaller på det beste i viljen til nordisk samarbeid.